

HUNGARIAN ABSTRACTS UNGARISCHE ZUSAMMENFASSUNGEN

ÖSSZEFOGLALÓK

MIDLING ANDREA & CZIGÁNY LÁSZLÓ (171. o.)

„Beszéd-nyomok”: A spirituális vezetők kötődésének vizsgálata különböző vallási közösségekben: Az elmúlt évtizedben a különböző akadémiai diszciplínák körében is felerősödött a vallásos jelenségek iránti érdeklődés. A vallásos jelenségek sokszínűsége megköveteli, hogy a vallás tudományos vizsgálatát különböző eszközökkel végezzük. A jelenlegi tanulmány betekintést nyújt abba a kutatásba, amely azokat a vallásos kapcsolatokat vizsgálja, amelyeket a valláslélektani szakirodalom „mester–tanítvány” kapcsolatként ír le. A kutatás alapjául különböző vallási közösségek spirituális vezetőivel készült, felnőtt kötődést vizsgáló interjúk (AAI) szolgáltak. A gyermekkori kötődési folyamatok alapozzák meg azt, ahogyan a felnőtt kapcsolatokban a kötődés megvalósul. A kötődéstapasztalatok feldolgozottsági fokát és az egyén reflektáló és affektív-kognitív flexibilitását meg tudjuk ítélni a nyelvi megnyilvánulásai alapján. A kötődésmélet követőinek azon meggyőződése, hogy a korábbi kötődési tapasztalatok kihatnak a felnőtt individuum kapcsolataira, arra ösztönözte a 90-es években a kutatókat, hogy a felnőttek kötődési reprezentációját kutassák. Felismerték, hogy a felnőttek kötődési stílusát a kötődési tapasztalatok nyelvi kifejezésének elemzésével meg lehet állapítani. A kötődésreleváns kijelentések nyelvi szerkezetének vizsgálatára és operacionalizálására kidolgozták a felnőtt kötődésinterjút (AAI), amelynek egyik fontos értékelési szempontja a – vizsgálatunk számára is releváns – nyelvi koherencia. A célnak megfelelően a kiértékelés során a szó szerinti transzkripció szinten nem a felidézett történet tartalma az elsődleges, hanem az úgynevezett *koherencia*, amelyben a kapcsolati élmény megjelenik. Az interjúk kiértékeléséhez az angol nyelvfilozófus Paul Grice által megállapított releváns kommunikációs szabályokat, az ún. konverzációs maximákat használtuk. Bár az interjúk felvétele és feldolgozása során a mester–tanítvány kapcsolatnak csak az egyik oldalát (mester) vizsgáltuk, ezért a kötődésre nézve sem kaphattunk teljes képet, annyi mindenképp megállapítható, hogy az általunk használt két módszer (AAI és Grice maximái) segítségével közvetlenebb módon férhetünk hozzá a mester–tanítvány kapcsolatokhoz, illetve közelebből a mester és a mester kötődését érintő konkrét információkhoz. Továbbá a kötődési típus alapján következtetéseket vonhatunk le a mester–tanítvány kapcsolat jellegére, illetve a kísérés módjára.

Kulcsszavak: valláslélektan, interdiszciplinaritás, mester–tanítvány kapcsolat, kötődés, kötődésmélet, felnőtt kötődés interjú (AAI), spirituális vezető, koherencia, grice-i maximák, életrajzi elbeszélés

FÓRIS-FERENCZI RITA (201. o.)

A hagyomány – terhes örökség és termékeny „előítélet”: Az oktatás és pedagógia helyzete Romániában a diktatúra időszakában: A romániai diktatúra időszakában a pedagógia helyzete nem választható el a pártideológiai szempontoknak alárendelt társadalompolitikától, a társadalom kommunista szellemű átnevelésének politikai feladatától. Az oktatás jelentős szerepet töltött be ennek az átfogó nevelési eszménynek a megvalósításában. Ebben a kontextusban egyetlen – politikai álcába bújtatott – pedagógiai szemlélet érvényesülhetett, az, amelyik leginkább kiszolgálta az aktuális hatalmi érdekeket. E meghatározottságból kifolyólag a pedagógia helyzetének diktatúrabeli bemutatásakor a tanulmány oktatáspolitikai nézőpontot érvényesít: elemzi azokat az oktatási törvényeket, amelyek a diktatúra szakaszaiban meghatározták az iskolarendszer, iskolaszervezet és iskolatípusok átalakítását. A reformok a felsőoktatás struktúráját és tartalmát, ezen belül a pedagógia szak státuszát is megváltoztatták. Az oktatás alárendelődése az ország ipari-gazdasági fejlesztésének és az ifjúság kommunista szellemen történő nevelésének a rendszer szigorúan központosított irányítását feltételezte. A centralizált oktatásirányítás elemzésekor a tanulmány az iskolarendszer állami monopóliummá válásának következményeként azokat a jellemzőket emeli ki, amelyek szorosabban összefüggtek az uralkodó pedagógiai szemlélettel: a tantárgyi struktúra átalakítását, az előíró, adagoló tantervekkel biztosított egységes tartalmi szabályozást, az egytankönyves rendszert, a tartalmak szigorú szelekcióját. Ez a bemeneti szabályozás a tanári munka ellenőrzésének tökéletes eszközévé vált, s meghatározta a tanári szerepértelmezéseket is. Ugyanakkor hosszú időre tartósította az ismeretközpontú, a tudományos gondolkodás és fogalmak kialakítására irányuló pedagógiai szemléleteket. Az oktatás és pedagógia diktatúrabeli helyzetének megértése azért lényeges, mert az oktatási rendszer múltbéli örökségből fakadó inerciája egyik jelentős akadálya a romániai oktatási reform kibontakozásának, a megkövesedett pedagógiai szemlélet megkérdőjelezésének és megújításának.

Kulcsszavak: pedagógia, Románia, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, centralizált oktatásszabályozás, ismeretközpontúság

KOTSCHY BEÁTA & GOLNHOFFER ERZSÉBET (227. o.)

A demokrácia felé a magyar neveléstudományban és iskolarendszerben: A tanulmány a II. világháború utáni időszak két nagy történelmi változását mutatja be Magyarországon a neveléstudomány és oktatási rendszer alakulásán keresztül, a demokratikus újjáépítés reményeit, majd elfojtását 1945 után és a diktatúra szétesését követő 1990-es rendszerváltó évek törekvéseit a plurális, demokratikus társadalom és oktatási rendszer visszaállítására, továbbfejlesztésére. A tanulmány első része a neveléstudomány helyzetének alakulásán keresztül látja a politikai diktatúra hatalomátvételének következményeit a tudományos intézményrendszer, szakmai folyóiratok, szakmai közélet és az egyéni kutatói sorsok alakulására. Bemutatja a háború utáni évek illúzióit, a demokratikus magyar társadalom felépítésének reményét, a különböző pedagógiai irányzatok, a szellemtudományos kultúrpedagógia, a nemzetnevelés, a népi mozgalmak és a reformpedagógiai irányzatok újraéledését, a szakirodalmi pluralizmus megvalósulását. Ezt követik a kommunista hatalomátvétel „eredményei”, a tudományos intézményrendszer politikai ellenőrzésének megteremtése, a szakmai megnyilvánulások teljes átpolitizálása, a polgári pedagógiák üldözése, képviselőinek félreállítása, függetlenül attól, hogy nézeteik ellentétesek

voltak-e vagy szorosan kötődtek-e a szociális eszmékhez; hogy egyéni magatartásukban a politikai szembenállást vagy a különböző mértékű alkalmazkodást választották-e. A tanulmány második része a diktatúra szétesésének politikai, gazdasági és társadalmi okait felmutatva rajzolja meg a hátterét a demokratikus társadalom kiépítésére vonatkozó különböző nézeteknek, a hazai előzményekre építő, a kontinuitást hangoztató elképzeléseknek, a nyugati demokráciák példái-nak átvételét szorgalmazó törekvéseknek, s végül egy sajátos közép-kelet-európai útban bizakodó elgondolásoknak. A három politikai-társadalmi megközelítés eredménye három különböző iskolarendszer, oktatásirányítási rendszer, mely eltérő értékrendeken alapul. Ezek a szakmai szintű eltérések a politikai pártok preferenciáinak következtében a pártharcok eszközévé váltak, s ezáltal komoly akadályt gördítenek a demokratikus átalakulás megvalósulása elé. A tanulmány befejező szakaszában összefoglalja azokat a szükséges változásokat, amelyek az oktatási rendszer decentralizálásának és demokratizálásának alapvető feltételei, a pedagógiai pluralizmus elfogadását, az új felfogást az iskola és a pedagógus szerepéről, a pedagógiai szabadság és felelősség értelmezéséről, a társadalom és szülők felé nyitott iskoláról és a pedagógusképzés megújításának szükségességéről.

Kulcsszavak: pedagógia, Magyarország, kommunizmus, államszocializmus, diktatúra, történelem, visszatekintés, segítő foglalkozás, iskolarendszer, oktatási reform

ŽELJKO BURCAR (243. o.)

Az oktatás mint stratégiai cél Horvátország nonprofit szektorában a kommunizmus és a háború után: A horvát társadalom az elmúlt 15 évben figyelemreméltó erőfeszítéseket tett a vezetés minőségének javítására mind a nonprofit, mind pedig a profitorientált szektorban. A nonprofit szektorban oktatás és képzés valósult meg mind a nem kormányzintű, vallási és jótékonyági szervezetek, mind pedig a közszolgálati oktatási és szociális intézmények vezetői számára. Éppúgy, mint sok más informális kiegészítő oktatást is, nem profitorientált szervezetek végezték, mint például a Nyílt Társadalom. Horvátország az oktatást stratégiai célként határozta meg. Az oktatási rendszeren belül kutatások és tapasztalatok mutatják a vezetés és az igazgatás fontosságát a nevelő intézményekben éppúgy, mint a szociális gondoskodási rendszerben. Egyetértettünk abban, hogy a tudás és a képzettség hiánya nyomorhoz vezet. Ésszerű tehát, hogy az oktatási rendszer vezetésének minőség-növelése legyen a fejlődés egyik stratégiai pontja. A vezetésminőség növekedésével összhangban függ ez az oktatási rendszer hatásosságától és hatékonyságától. A Horvát Karitás egy a Német Karitással és a német kormánnyal együtt megvalósított új küldetésben Nem profitorientált szervezetek és társadalmi képviselők irányítása címmel létrehozott egy formális oktatási rendszert a nonprofit szervezetek vezetése számára. Az oktatás horvát stratégiai cél. Az oktatás része a nonprofit szektornak, diagramokkal bemutatva. Az oktatás alapvetően nem profitorientált kormányintézményeken (oktatási intézmények és iskolák) nyugszik, de oktatást profitorientált és nem profitorientált szervezetek egyaránt szolgáltatnak. Kutatók kaptak megbízatást, hogy találjanak választ a vezetők képzési szükségleteinek nyitott kérdéseire, és találják meg a minőség kulcsát az oktatási rendszerben éppúgy, mint az egész nonprofit szektorban.

Kulcsszavak: nonprofit, nem kormányzintű, közszektor, civil társadalom, oktatási intézmények, szociális gondoskodó intézmények, oktatás, minőség, oktatáskutatás

KOVÁCS BERNADETT & KÉZDY ANIKÓ (253. o.)

Vallásos hit és a kiégés: A vizsgálat célja a vallásosság és a kiégés kapcsolatának feltárása volt, ápolónők körében. A szakirodalomban egyre több bizonyíték van arról, hogy a vallásosság számos különböző módon lehet pozitív hatással mind a testi, mind a lelki egészségre. Azonban annak ellenére, hogy számos kutatás vizsgálja a vallásosság és lelki egészség összefüggéseit, valamint a kiégés témakörét, legjobb tudomásunk szerint a vallásosság és kiégés kapcsolatát ez idáig még nem tanulmányozták. Elsődleges célunk az volt, hogy feltárjuk, tudományos eszközökkel kimutatható-e összefüggés a két terület között. A minta 94 ápolónőből állt, akik mindnyájan több mint öt éve dolgoznak betegágy mellett. A vallásosságot a templomlátogatás gyakoriságával, a vallásosság szubjektív fontosságával, valamint a Kritika utáni vallásosság-skálával (PCBS) mértük. Ez utóbbi kérdőív négy vallásos attitűdöt különít el a transzcendens bevonása és kizárása, valamint a szimbolikus, illetve szó szerinti értelmezés dimenziói alapján. Az eredmények alapján nem állt fenn összefüggés az életkor, illetve a munkában eltöltött évek és a kiégés mértéke között. Ezzel szemben a vallásosság mindhárom mért aspektusa szignifikáns negatív összefüggést mutatott a vallásosság és a kiégés között: statisztikailag szignifikáns negatív összefüggést tapasztaltunk a vallásosság szubjektív fontossága és a kiégés, valamint a templomba járás gyakorisága és a kiégés között. A PCBS által mért vallásos attitűdök közül a transzcendens bevonásával jellemezhető attitűdformák szintén negatív kapcsolatban álltak a kiégés mértékével. Ezek az eredmények arra engednek következtetni, hogy az ápolónők esetében a vallásosság fontos védőfaktor lehet a kiégés ellen.

Kulcsszavak: vallásos hit, kiégés, segítő foglalkozások